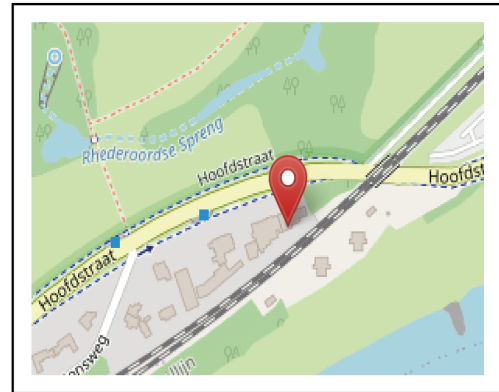

Voormalig Gemeentehuis
Hoofdstraat 8
6994 AE De Steeg

Monumentgegevens

Monumentnummer 0000027
Inschrijving register 24 december 2008
Kadastrale aanduiding Rheden B 1547

Historie en ligging:

Dit aan de oostzijde van de Arnhemsestraatweg, nabij het spoorwegviaduct, gelegen voormalige gemeentehuis van Rheden werd in de jaren 1907-1908 ontworpen door de toenmalige gemeente-architect G. Bijlsma. Deze was reeds eerder actief geweest in de gemeente als architect van het in 1904-1905 gebouwde Telefoonbureau aan de Hogestraat 27;29 in Dieren. Dit gebouw toont sterke stilistische overeenkomsten met het gemeentehuis. Het nieuwgebouwde gemeentehuis werd opgetrokken pal naast een ouder gemeentehuis uit midden van de 19de eeuw.

Het pand vertoont kenmerken van de voor deze periode karakteristieke Overgangsarchitectuur. Deze term is van toepassing op veel bouwwerken die rond de eeuwwisseling zijn ontstaan en die een overgang vormen van de neostijlen en historisme naar een meer moderne, niet of nog weinig aan historische stijlelementen gebonden architectuur. Vaak is er al sprake van een typologische vernieuwing in plattegrond en opstand. Over het algemeen is er sprake van het door elkaar gebruiken van elementen uit de Neo-Renaissance, Chaletstijl en Art Nouveau/Jugendstil, naast Berlagiaanse en Rationalistische kenmerken. Met name deze laatste drie elementen zijn bepalend voor wat betreft het gemeentehuis. Bovenstaande uit zich met name in de combinatie van baksteen met verschillende kleuren verblendsteen, lateien uitgevoerd in hard- of cementtenen of ijzeren profielbalken, topgevels met sierspanten en/of pseudovakwerk en ajourwerk, rond- of hoefijzerbogen boven deuren en vensters.

Typisch is ook het gebruik van elementen uit de Neo-Renaissance als speklagen en blinde segmentboogjes met siermetselwerk. Deze worden echter niet meer in pleister uitgevoerd doch in verblendsteen. In 1917 wordt het pand verbouwd, eveneens naar een ontwerp van de architect Bijlsma. In 1927 wordt een nieuwe raadzaal toegevoegd naar ontwerp van de architect ir W.F.C. Schaap, oud-directeur Gemeentewerken Arnhem. Het ontwerp van de raadzaal vertoont invloeden van de Amsterdamse School.

Voor het raadhuis bevond zich oorspronkelijk een herdenkingsmonument uit 1913 dat was opgericht ter herinnering aan de 100-jarige onafhankelijkheid van Nederland en vervaardigd was door de beeldhouwer August Falise. Het monument bevindt zich tegenwoordig op het Burgemeester van Leeuwenplein in het dorp Rheden.

Hoofdbouwmassa

Plattegrond en opbouw:

Het uit 1908 daterende deel van het gebouw is gebouwd op een nagenoeg rechthoekige plattegrond en heeft twee bouwlagen en een zolderverdieping onder een samengesteld dak gedekt met leien. De gevels zijn opgetrokken in baksteen gemetseld in kruisverband en worden verlevendigd door de toepassing van zandsteen, hardsteen en rode verblendsteen. De vensters worden afgesloten door zandstenen lateien met ingesneden Nieuwe Kunstmotieven. Boven iedere latei bevindt zich een in het muurvlak opgenomen in rode verblendsteen uitgevoerde segmentboog. De vensters zijn overwegend, tenzij in de

onderstaande tekst anders vermeldt, voorzien gekoppelde enkelruits schuiframen. Oorspronkelijk waren de bovenlichten van ieder raam voorzien van een 12-ruits roedenverdeling en gevuld met kathedraalglas. Een dergelijke roedenverdeling is nog slechts bij een klein deel van de ramen aanwezig.

Voorgevel:

De voorgevel is asymmetrisch ingedeeld en heeft vijf traveeën waarvan de hoektraveeën risaleren. De middentravee bevat de ingangspartij. Deze bestaat uit een hardstenen trap die leidt naar een rondboogportiek met een omlijsting van zandstenen blokken. Boven de boog bevinden zich twee hardstenen stenen waarvan de linker voorzien is van het gemeentewapen en de rechter voorzien is van een steen met de een wapenschild waarop de tekst ANNO 1908. Het portiek is voorzien van een bak- stenen troggewelf. De fraaie dubbele ingangsdeuren zijn voorzien van gesneden Nieuwe Kunstmotieven en hebben elk een 12-ruits raam en zij- en bovenlichten met transparant glas-in-lood.

Aan weerszijden en op de verdieping bevinden zich vensters met ramen als boven- genoemd. De middentravee wordt afgesloten door een de daklijst doorbrekende bakstenen dakkapel met op de hoeken opzetstukken. De dakkapel heeft een door een latei afgesloten venster met een stolpraam.

De linker hoekrisaliet heeft op de begane grond en de verdieping vensters met ramen als genoemd. De risaliet is hoger opgetrokken en heeft een burchtachtig karakter en wordt afgesloten door een uitgemetseld baksteenfries en hoekpinakels.

Linker zijgevel:

Tegen de drie traveeën brede linker zijgevel bevindt zich het verhoogde tussenlid tussen het oorspronkelijke hoofdgebouw en de raadzaal. In de linker travee bevindt zich een dakkapel als in de middentravee van de voorgevel. De risalerende midden-travee heeft in het dak een kleine dakkapel met twee gekoppelde ramen. De rechter travee heeft evenals in de voorgevel in de derde bouwlaag twee gekoppelde rond-boogvensters met erboven een rond blind veld.

Achtergevel:

De achtergevel heeft vijf traveeën waartegen zich verschillende aanbouwen bevinden. Over de gevel verspreid bevinden zich vensters van verschillend formaat. Het grote venster in de middentravee bevat gekleurd glas-in-lood (zie interieur).

Rechter zijgevel:

Deze gevel drie traveeën. Tegen de rechtertravee bevindt zich deels een aanbouw. De linker travee heeft twee vensters als in de voorgevel waarbij het verdiepingsvenster twee 12-ruits met geel kathedraalglas gevulde bovenlichten heeft. De midden-travee heeft een driezijdige uitbouw die afgesloten wordt door een met asfalt gedekte meerzijdig dak met op de nok een piron. In de schuine korte zijden bevindt zich in beide bouwlagen een smal venster met een enkelruits schuifraam. Aan de voorzijde bevinden zich in beide bouwlagen telkens twee gekoppelde vensters met enkelruits schuiframen. De verdiepingsramen ieder voorzien van een 9-ruits bovenlicht met geel kathedraalglas. De rechter travee heeft op de begane grond een ingang waarboven zich een klein venster bevindt. De verdieping heeft een smal venster als in de erker.

Interieur:

Het interieur bevat nog een bijzonder fraaie hal met een oorspronkelijke tocht-pui, trappenhuis, en een monumentaal glas-in-lood raam, alle beïnvloed door de zogenaamde Nieuwe Kunst (de Nederlandse variant van de Jugendstil). De hal heeft wanden die voorzien zijn van zacht geel/wit geglazuurde baksteen met een zwarte plint en een decoratieve rondlopende horizontale band en een eveneens omlopend

fries. Het fraaie houten plafond wordt gedragen door balken die rusten op hardstenen consoles. De tocht pui heeft in de deuren geëst glas en in de zij- en bovenlichten gekleurd glas-in-lood met geometrische motieven. De hier tegenoverliggende gesneden trap heeft een voor de Nieuwe Kunst karakteristieke decoratie. Ter hoogte van het bordes tussen begane grond en verdieping bevindt zich een groot van gekleurd glas-in-lood voorzien venster. In dit venster bevindt zich links het wapen van Gelderland, in het midden het wapen van Rheden en recht het wapen van Nederland. Tevens zijn in het raam namen van de volgende dorpen en gebieden opgenomen: Havikkerwaard, Worth-Rheden, Middachtersteeg, Dieren, Velp, Rhedersteeg, Fraterwaard, Laag-Soeren, Spankeren en Ellecom.

Tussenlid

De oorspronkelijk éénlaags aanbouw is in meer recente tijd met één bouwlaag verhoogd. In beiden bevindt over grote deel van de breedte een reeks gekoppelde smalle hoge ramen.

Raadzaal

Plattegrond en opbouw:

De raadzaal bestaat uit twee haaks op elkaar staande bouwmassa's. De hogere hoofdbouwmassa, waarin de eigenlijke zaal gelegen is, heeft een zadeldak met de nok haaks op de weg en gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Midden op de nok bevindt een dakruiter. Dwars hierop is lagere bouwmassa geplaatst met een aangekapt schilddak met aan de achterzijde een bakstenen schoorsteen. Het in twee kleuren baksteen opgetrokken gebouw heeft een door een rollaag afgesloten trasraam.

Voorgevel:

Deze gevel heeft in het lagere terugliggende geveldeel links een middels een bakstenen trapje te bereiken rondboogdeur. Rechts hiervan bevinden zich zowel op de begane grond als de verdieping drie gekoppelde vensters met een x-vormige roedeverdeling. De begane grond vensters worden aan de bovenzijde verbonden met elkaar door een geprofileerde lijst. In de naar voren springende puntgevel rechts bevindt in de korte zijde een door een blind rondboogje afgesloten rechthoekig venster met aan de boven en onderzijde een geprofileerde lijst. De voorgevel heeft een groot breed venster met vijf gekoppelde ramen afgesloten door blinde rondboogjes en zowel aan de onder- en bovenzijde een geprofileerde lijst.

Linkerzijgevel:

Deze gevel heeft een symmetrische indeling en heeft zowel op de begane grond als verdieping vijf vensters die alle van een x-vormige roedeverdeling voorzien zijn. De vensters van de begane grond zijn onderling door een geprofileerde lijst verbonden. De verdieplings vensters beslaan twee derde van de hoogte van de begane grond vensters.

Interieur:

De raadzaal heeft een fraaie houten kap waarvan een aantal spanten rust op console die voorzien zijn van koppen. Verder is de zaal van een hoge lambrisering voorzien en van omtimmerde deuren alsmede een balkon.

Reden van plaatsing:

Het pand bezit stedenbouwkundige waarde:

- als markant onderdeel van de voornamelijk uit de late 19de en vroege 20ste eeuw daterende bebouwing van de Hoofdstraat;

- het pand maakt deel uit van de historische gegroeide dorpskern en is bepalend voor het zichtbaar houden van de oorspronkelijke situatie. Het pand was oorspronkelijk buiten het dorp gelegen en vormt hier de kern van een nieuwe bebouwingsconcentratie waartoe oorspronkelijk ook het nu verdwenen station van De Steeg behoorde;

Het pand bezit architectuurhistorische waarde:

- vanwege de bijzondere esthetische kwaliteiten van het ontwerp die ondermeer tot uitdrukking komen in de fraaie detaillering en het karakteristieke materiaalgebruik.
- als goed voorbeeld van een gemeentehuis uit het midden van de negentiende eeuw, uitgevoerd in een meer landelijke omgeving toegepaste Neo-Classicisme;
- vanwege diverse bewaard gebleven interieurelementen.

Het pand bezit cultuurhistorische waarde:

- als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van het overheidsbestuur, zoals die hier qua verschijningsvorm gestalte heeft gekregen in een prominent gesitueerd gebouw met een zekere representativiteit. Het voormalige gemeentehuis vormt een van drie aan de Hoofdstraat gelegen in omvang toenemende gemeentehuizen waaraan de groei en de bloei van de gemeente Rheden gedurende de laatste anderhalve eeuw goed is af te lezen.

Voldoet aan de basisnormen a en b alsmede aan de meerwaarden 1b, 1d, 2a, 2c, 3a en 3d. Op grond van bovenstaande voldoet het pand aan artikel 1, sub a, b en c van de gemeentelijke monumentenverordening.

Voorgevel met raadzaal Gemeentehuis 2 – 2016

Foto: Tonny Hoevers / fotoclub Veluwezoom

© CC BY-NC-ND